

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

НАВЧАЛЬНО-РЕАБІЛІТАЦІЙНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«КАМ'ЯНЕЦЬ-ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ІНСТИТУТ»

Факультет економіки, управління та діджиталізації
(назва факультету/інституту)

Кафедра
Фінансів, обліку та оподаткування ім. Сергія Юрія
(назва кафедри)

ЗАТВЕРДЖЕНО

В.о. декана факультету

_____ (Коркушко О.Н.)

«30» серпня 2024 _____

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія фінансів та фінансової думки

освітній ступінь	Бакалавр
освітньо-професійна програма	Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
шифр і назва галузі знань	07 Управління та адміністрування
шифр і назва спеціальності	072 Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок
назва спеціалізації	
мова викладання	Українська

м. Кам'янець-Подільський
2024 р.

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО:

Навчально-реабілітаційним закладом вищої освіти
“Кам’янець-Подільський державний інститут”
(повне найменування закладу вищої освіти)

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ:

1. Гуцал Ігор Степанович д.е.н, професор кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С Юрія.

Робоча програма обговорена та схвалена на засіданні кафедри фінансів, обліку та оподаткування ім. С Юрія.

Протокол від «27» серпня 2024 року № 1

Завідувач кафедри (Андрій ТИМКІВ)
(підпис) (прізвище та ініціали)

«27» серпня 2024 року

1. Мета навчальної дисципліни

Мета вивчення навчальної дисципліни: формування необхідних знань та умінь, спрямованих на здобуття компетентностей у сфері розвитку теорії фінансів, історії фінансових відносин їх діалектичного розвитку як елементу економічної думки для об'єктивної оцінки економічних процесів, що відбуваються на сучасному етапі.

1.1. Компетентності, яких набувають студенти в процесі вивчення навчальної дисципліни:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі фінансів, банківської справи та страхування в ході професійної діяльності або у процесі навчання, що передбачає застосування у професійній діяльності окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.
Загальні компетентності	ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК04. Здатність спілкуватися іноземною мовою. ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК09. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК11. Здатність спілкуватися з представниками інших професій груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). ЗК14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
Спеціальні (фахові, предметні) компетентності	СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища. СК02. Розуміння особливостей функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури. СК05. Здатність застосовувати знання законодавства у сфері монетарного, фіскального регулювання та регулювання фінансового ринку. СК10. Здатність визначати, обґрунтовувати та брати відповідальність за професійні рішення. СК11. Здатність підтримувати належний рівень знань та постійно підвищувати свою професійну підготовку

1.2. Програмні результати навчання:

Програмні результати навчання	Результати навчання
	ПРО1. Знати та розуміти економічні категорії, закони, причинно-наслідкові та функціональні зв'язки, які існують між процесами та явищами на різних рівнях економічних систем.

	<p>ПР02. Знати і розуміти теоретичні основи та принципи фінансової науки, особливості функціонування фінансових систем.</p> <p>ПР03. Визначати особливості функціонування сучасних світових та національних фінансових систем та їх структури.</p> <p>ПР23. Визначати досягнення і ідентифікувати цінності суспільства на основі розуміння місця предметної області у загальній системі знань, використовувати різні види та форми рухової активності для ведення здорового способу життя.</p>
--	---

2. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників:

- 2.1. Кількість кредитів – 4
- 2.2. Загальна кількість годин – 120
- 2.3. Кількість модулів – 1
- 2.4. Кількість змістових модулів – 2
- 2.5. Індивідуальне науково-дослідне завдання – відсутнє

Характеристика навчальної дисципліни:

- 2.6. Форма навчання – денна
- 2.7. Статус навчальної дисципліни – нормативна дисципліна
- 2.8. Передумови для вивчення дисципліни (перелік навчальних дисциплін, які мають бути вивчені раніше, перелік раніше здобутих результатів навчання) – економічна теорія, гроші і кредит, основи економічної освіти.

3. Обсяг навчальної дисципліни

3.1. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Вектори еволюції фінансів та фінансової думки

ТЕМА 1. ЗАРОДЖЕННЯ ФІНАНСІВ ТА ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ

Монетні системи Стародавньої Греції. Статер. Драхма. Виникнення банків у Стародавній Греції. Трапезити. Кредитна діяльність храмів і держави. Морська позика. Податки в Стародавній Греції. Зародження страхування у стародавньому світі. Основні монетні номінали Стародавнього Риму. Розвиток кредиту в ранньому Римі. Аргентарії та нуммулярії. Торгово-кредитні товариства. Страхування в античності. Податкова система Стародавнього Риму. Основні закономірності монетного обігу Північного Причорномор'я. Ольвія. Херсонес. Боспорське царство. Кредит в античних державах Північного Причорномор'я.

ТЕМА 2. ЕВОЛЮЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ЄВРОПИ

Становлення грошового господарства в середньовічній Європі. Монета епохи мандрівки народів. Грошове господарство періоду розвинутого Середньовіччя. Грошова реформа Карла Великого. Період великих грошових реформ у Європі, епоха гроша та флорина. Період талера (XV – початок XVI ст.).

Лихварство й католицька церква. Поземельний кредит. Продаж рент і державний кредит. Комерційний кредит. Коменда і торгова компанія. Виникнення банківських установ. Страхування у середньовічній Європі. Становлення податків в середньовічній Європі.

ТЕМА 3. ФІНАНСОВА СИСТЕМА КИЇВСЬКОЇ РУСІ

Вплив іноземних грошових систем на формування грошового обігу в Давньоруській державі. Перші давньоруські монети. Виникнення та еволюція гривні. «Безмонетний період». Зародження кредитно-банківських відносин у Київській Русі. «Руська правда». Податкова система Київської Русі. «Реформи» княгині Ольги.

ТЕМА 4. ЕТАПИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ

Меркантилізм. Школа фізіократів. В.Петті — предтеча англійської класичної політекономії. Класична школа англійської політекономії. Ідеї А. Сміта і Д. Рікардо. Історична школа, її основні групи. Нові поняття ідеї маржиналізму. Кейнсіанська наукова школа. Етап неокласичного синтезу. Ідеї монетаризму в їх еволюційному розвитку. Нова класична макроекономіка. Нова концепція економічного зростання.

Змістовий модуль 2. Розвиток фінансової думки України

ТЕМА 5. ФІНАНСИ УКРАЇНИ XIV-XVII СТ.

Основні риси грошового обігу в Україні в XIV – першій половині XVII ст. Празький гріш. Литовські денарії. Грошова реформа 1526-1528рр. львівський монетний двір. Розвиток кредитних операцій на території Речі Посполитої. Магдебурзьке право. Податки Польсько-Литовської держави.

ТЕМА 6. ФІНАНСОВА СИСТЕМА КОЗАЦЬКОЇ ДОБИ

Грошовий обіг в українському козацтві. Рубль. Грошова реформа Петра I. Банківські інституції в Західній Україні. Формування української фіскальної системи в добу Гетьманщини (друга половина XVII – початок XVIII ст.)

ТЕМА 7. ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ

Елементи грошового господарства на території українських земель у складі Російської імперії. Асигнації. Державні кредитні білети. Державний банк Росії. Грошова реформа 1895—1897 рр. Становлення банківської системи Російської імперії. Комерційні акціонерні банки. Іпотечні банки. Міські громадські банки. Товариства взаємного кредиту й кредитні кооперативи. Податкова система на українських землях у складі Російської імперії. Подушний податок. Зародження страхування в Російській імперії.

ТЕМА 8. ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ 1917-1920 РОКІВ

Український державний банк. Карбованець. Гривня. Грошове господарство доби Гетьманату, Директорії. Банківська система в часи національно-демократичної революції. Елементи фінансового господарства на українських землях.

ТЕМА 9. ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР

Грошовий обіг на розділених українських землях. Червінець. Казначейські білети. Грошовий обіг на українських теренах під час Другої світової війни. Грошовий обіг в СРСР після Другої світової війни. Грошові реформи 1947 та 1962р.

Банківська система України в складі СРСР. Кредитно-банківську систему України в роки НЕПу. Кредитна реформа 1930-1932рр. Податкова система СРСР. Податок з обігу. Особливості страхування в СРСР.

ТЕМА 10. ФІНАНСИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ

Становлення грошової системи в Україні після 1991 р. Купоно-карбованці багаторазового користування. "Український карбованець". Грошова реформа 1996р. Гривня.

Особливості побудови банківської системи в Україні. Становлення НБУ. Етапи еволюції банківської системи незалежної України. Банки «нової хвилі».

Формування податкової системи нової держави. Державна податкова адміністрація України. Становлення страхової справи України.

3.2. Розподіл у годинах за формами організації освітнього процесу та видами навчальних занять, програма навчальної дисципліни

3.2.1. Очна (денна)

1) Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	УСЬОГО	л	пр	сем	лаб	сам.в.
Змістовий модуль 1. Вектори еволюції фінансів та фінансової думки	48	16		8		24
Тема 1. Зародження фінансів та фінансової думки	12	4		2		6
Тема 2. Еволюція фінансової думки середньовічної Європи	12	4		2		6
Тема 3. Фінансова система Київської Русі	12	4		2		6
Тема 4. Етапи розвитку фінансової науки	12	4		2		6
Змістовий модуль 2. Розвиток фінансової думки України	84	28		14		42
Тема 5. Фінанси України XIV-XVII ст.	12	4		2		6
Тема 6. Фінансова система козацької доби	12	4		2		6

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	УСЬОГО	л	пр	сем	лаб	сам.в.
Тема 7. Проблеми функціонування української фінансової системи в складі російської імперії	12	4		2		6
Тема 8. Фінансова система Української держави 1917-1920 років	12	4		2		6
Тема 9. Фінансові відносини Української РСР	12	4		2		6
Тема 10. Фінанси незалежної України	12	4		2		6
Разом	120	40		20	-	60

1) Теми та короткий зміст лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	ТЕМА 1. ЗАРОДЖЕННЯ ФІНАНСІВ ТА ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ	Монетні системи Стародавньої Греції. Статер. Драхма. Виникнення банків у Стародавній Греції. Трапезити. Кредитна діяльність храмів і держави. Морська позика. Податки в Стародавній Греції. Зародження страхування у стародавньому світі. Основні монетні номінали Стародавнього Риму. Розвиток кредиту в ранньому Римі. Аргентарії та нуммулярії. Торгово-кредитні товариства. Страхування в античності. Податкова система Стародавнього Риму.	2
2	ТЕМА 1. ЗАРОДЖЕННЯ ФІНАНСІВ ТА ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ	Основні закономірності монетного обігу Північного Причорномор'я. Ольвія. Херсонес. Боспорське царство. Кредит в античних державах Північного Причорномор'я.	2
3	ТЕМА 2. ЕВОЛЮЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ СЕРЕДНЬОВІЧНО Ї ЄВРОПИ	Становлення грошового господарства в середньовічній Європі. Монета епохи мандрівки народів. Грошове господарство періоду розвинутого Середньовіччя. Грошова реформа Карла Великого. Період великих грошових реформ у Європі, епоха гроша та флорина. Період талера (XV – початок XVI ст.).	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
4	ТЕМА 2. ЕВОЛЮЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ЄВРОПИ	Лихварство й католицька церква. Поземельний кредит. Продаж рент і державний кредит. Комерційний кредит. Коменда і торгова компанія. Виникнення банківських установ. Страхування у середньовічній Європі. Становлення податків в середньовічній Європі.	2
5	ТЕМА 3. ФІНАНСОВА СИСТЕМА КИЇВСЬКОЇ РУСІ	Вплив іноземних грошових систем на формування грошового обігу в Давньоруській державі. Перші давньоруські монети. Виникнення та еволюція гривні. «Безмонетний період».	2
6	ТЕМА 3. ФІНАНСОВА СИСТЕМА КИЇВСЬКОЇ РУСІ	Зародження кредитно-банківських відносин у Київській Русі. «Руська правда». Податкова система Київської Русі. «Реформи» княгині Ольги.	2
7	ТЕМА 4. ЕТАПИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ	Меркантилізм. Школа фізіократів. В.Петті — предтеча англійської класичної політекономії. Класична школа англійської політекономії. Ідеї А. Сміта і Д. Рікардо. Історична школа, її основні групи. Нові поняття ідеї маржиналізму.	2
8	ТЕМА 4. ЕТАПИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ	Кейнсіанська наукова школа. Етап неокласичного синтезу. Ідеї монетаризму в їх еволюційному розвитку. Нова класична макроекономіка. Нова концепція економічного зростання.	2
9	ТЕМА 5. ФІНАНСИ УКРАЇНИ XIV-XVII СТ.	Основні риси грошового обігу в Україні в XIV – першій половині XVII ст. Празький гріш. Литовські денарії. Грошова реформа 1526-1528рр. Львівський монетний двір.	2
10	ТЕМА 5. ФІНАНСИ УКРАЇНИ XIV-XVII СТ.	Розвиток кредитних операцій на території Речі Посполитої. Магдебурзьке право. Податки Польсько-Литовської держави.	2
11	ТЕМА 6.	Грошовий обіг в українському козацтві.	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
	ФІНАНСОВА СИСТЕМА КОЗАЦЬКОЇ ДОБИ	Рубль. Грошова реформа Петра I. Банківські інституції в Західній Україні.	
12	ТЕМА 6. ФІНАНСОВА СИСТЕМА КОЗАЦЬКОЇ ДОБИ	Формування української фіскальної системи в добу Гетьманщини (друга половина XVII – початок XVIII ст.)	2
13	ТЕМА 7. ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ	Елементи грошового господарства на території українських земель у складі Російської імперії. Асигнації. Державні кредитні білети. Державний банк Росії. Грошова реформа 1895—1897 рр.	2
14	ТЕМА 7. ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ	Становлення банківської системи Російської імперії. Комерційні акціонерні банки. Іпотечні банки. Міські громадські банки. Товариства взаємного кредиту й кредитні кооперативи. Податкова система на українських землях у складі Російської імперії. Подушний податок. Зародження страхування в Російській імперії.	2
15	ТЕМА 8. ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ 1917-1920 РОКІВ	Український державний банк. Карбованець. Гривня. Грошове господарство доби Гетьманату, Директорії.	2
16	ТЕМА 8. ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ 1917-1920 РОКІВ	Банківська система в часи національно-демократичної революції. Елементи фінансового господарства на українських землях.	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
17	ТЕМА 9. ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР	Грошовий обіг на розділених українських землях. Червінець. Казначейські білети. Грошовий обіг на українських теренах під час Другої світової війни. Грошовий обіг в СРСР після Другої світової війни. Грошові реформи 1947 та 1962р.	2
18	ТЕМА 9. ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР	Банківська система України в складі СРСР. Кредитно-банківську систему України в роки НЕПу. Кредитна реформа 1930-1932рр. Податкова система СРСР. Податок з обігу. Особливості страхування в СРСР.	2
19	ТЕМА 10. ФІНАНСИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ	Становлення грошової системи в Україні після 1991 р. Купоно-карбованці багаторазового користування. "Український карбованець". Грошова реформа 1996р. Гривня.	2
20	ТЕМА 10. ФІНАНСИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ	Особливості побудови банківської системи в Україні. Становлення НБУ. Етапи еволюції банківської системи незалежної України. Банки «нової хвили». Формування податкової системи нової держави. Державна податкова адміністрація України. Становлення страхової справи України.	2
Всього			40

1) Теми та короткий зміст семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	ТЕМА 1. ЗАРОДЖЕННЯ ФІНАНСІВ ТА ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ	Монетні системи Стародавньої Греції. Статер. Драхма. Виникнення банків у Стародавній Греції. Трапезити. Кредитна діяльність храмів і держави. Морська позика. Податки в Стародавній Греції. Зародження страхування у стародавньому світі. Основні монетні номінали Стародавнього Риму. Розвиток кредиту в ранньому Римі. Аргентарії та	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		нуммулярії. Торгово-кредитні товариства. Страхування в античності. Податкова система Стародавнього Риму. Основні закономірності монетного обігу Північного Причорномор'я. Ольвія. Херсонес. Боспорське царство. Кредит в античних державах Північного Причорномор'я.	
2	ТЕМА 2. ЕВОЛЮЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ СЕРЕДНЬОВІЧНО Ї ЄВРОПИ	Становлення грошового господарства в середньовічній Європі. Монета епохи мандрівки народів. Грошове господарство періоду розвинутого Середньовіччя. Грошова реформа Карла Великого. Період великих грошових реформ у Європі, епоха гроша та флорина. Період талера (XV – початок XVI ст.). Лихварство й католицька церква. Поземельний кредит. Продаж рент і державний кредит. Комерційний кредит. Коменда і торгова компанія. Виникнення банківських установ. Страхування у середньовічній Європі. Становлення податків в середньовічній Європі.	2
3	ТЕМА 3.ФІНАНСОВА СИСТЕМА КИЇВСЬКОЇ РУСІ	Вплив іноземних грошових систем на формування грошового обігу в Давньоруській державі. Перші давньоруські монети. Виникнення та еволюція гривні. «Безмонетний період». Зародження кредитно-банківських відносин у Київській Русі. «Руська правда». Податкова система Київської Русі. «Реформи» княгині Ольги.	2
4	ТЕМА 4. ЕТАПИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ	Меркантилізм. Школа фізіократів. В.Петті — предтеча англійської класичної політекономії. Класична школа англійської політекономії. Ідеї А. Сміта і Д. Рікардо. Історична школа, її основні групи. Нові поняття ідеї маржиналізму. Кейнсіанська наукова школа. Етап неокласичного синтезу.	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		Ідеї монетаризму в їх еволюційному розвитку. Нова класична макроекономіка. Нова концепція економічного зростання.	
5	ТЕМА 5. ФІНАНСИ УКРАЇНИ XIV-XVII СТ.	Основні риси грошового обігу в Україні в XIV – першій половині XVII ст. Празький гріш. Литовські денарії. Грошова реформа 1526-1528рр. львівський монетний двір. Розвиток кредитних операцій на території Речі Посполитої. Магдебурзьке право. Податки Польсько-Литовської держави.	2
6	ТЕМА 6. ФІНАНСОВА СИСТЕМА КОЗАЦЬКОЇ ДОБИ	Грошовий обіг в українському козацтві. Рубль. Грошова реформа Петра I. Банківські інституції в Західній Україні. Формування української фіскальної системи в добу Гетьманщини (друга половина XVII – початок XVIII ст.)	2
7	ТЕМА 7. ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ	Елементи грошового господарства на території українських земель у складі Російської імперії. Асигнації. Державні кредитні білети. Державний банк Росії. Грошова реформа 1895—1897 рр. Становлення банківської системи Російської імперії. Комерційні акціонерні банки. Іпотечні банки. Міські громадські банки. Товариства взаємного кредиту й кредитні кооперативи. Податкова система на українських землях у складі Російської імперії. Подушний податок. Зародження страхування в Російській імперії.	2
8	ТЕМА 8. ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ 1917-1920 РОКІВ	Український державний банк. Карбованець. Гривня. Грошове господарство доби Гетьманату, Директорії. Банківська система в часи національно-демократичної революції. Елементи фінансового господарства на українських землях.	2
9	ТЕМА 9. ФІНАНСОВІ	Грошовий обіг на розділених українських землях. Червінець.	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
	ВІДНОСИНИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР	Казначейські білети. Грошовий обіг на українських теренах під час Другої світової війни. Грошовий обіг в СРСР після Другої світової війни. Грошові реформи 1947 та 1962р. Банківська система України в складі СРСР. Кредитно-банківську систему України в роки НЕПу. Кредитна реформа 1930-1932рр. Податкова система СРСР. Податок з обігу. Особливості страхування в СРСР.	
10	ТЕМА 10. ФІНАНСИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ	Становлення грошової системи в Україні після 1991 р. Купоно-карбованці багаторазового користування. "Український карбованець". Грошова реформа 1996р. Гривня. Особливості побудови банківської системи в Україні. Становлення НБУ. Етапи еволюції банківської системи незалежної України. Банки «нової хвилі». Формування податкової системи нової держави. Державна податкова адміністрація України. Становлення страхової справи України.	2
Всього			20

2) Теми та короткий зміст лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1			
2			
Всього			
0			

3) Теми, що виносяться на самостійне опрацювання, їх короткий зміст

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	ТЕМА 1. ЗАРОДЖЕННЯ ФІНАНСІВ ТА ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ	Основні закономірності монетного обігу та кредит в античних державах Північного Причорномор'я.	6

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
2	ТЕМА 2. ЕВОЛЮЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ЄВРОПИ	Страховання у середньовічній Європі та становлення податків в середньовічній Європі.	6
3	ТЕМА 3. ФІНАНСОВА СИСТЕМА КИЇВСЬКОЇ РУСИ	Податкова система Київської Русі та «реформи» княгині Ольги.	6
4	ТЕМА 4. ЕТАПИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ	Нова класична макроекономіка та нова концепція економічного зростання.	6
5	ТЕМА 5. ФІНАНСИ УКРАЇНИ XIV-XVII СТ.	Магдебурзьке право та податки Польсько-Литовської держави.	6
6	ТЕМА 6. ФІНАНСОВА СИСТЕМА КОЗАЦЬКОЇ ДОБИ	Формування української фіскальної системи в добу Гетьманщини (друга половина XVII – початок XVIII ст.)	6
7	ТЕМА 7. ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ	Зародження страхування в Російській імперії.	6
8	ТЕМА 8. ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ 1917-1920 РОКІВ	Елементи фінансового господарства на українських землях 1917-1920 рр.	6
9	ТЕМА 9.	Особливості страхування в СРСР.	6

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
	ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР		
10	ТЕМА 10. ФІНАНСИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ	Державна податкова адміністрація України та становлення страхової справи України.	6
Всього			60

4) 3.2.2. Заочна

1) Програма навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	УСЬОГО	л	пр	сем	лаб	сам.в.
Змістовий модуль 1. Вектори еволюції фінансів та фінансової думки	40	2	-	2		36
Тема 1. Зародження фінансів та фінансової думки	40	2		2		36
Тема 2. Еволюція фінансової думки середньовічної Європи						
Тема 3. Фінансова система Київської Русі						
Тема 4. Етапи розвитку фінансової науки						
Змістовий модуль 2. Розвиток фінансової думки України	80	-		4		76
Тема 5. Фінанси України XIV-XVII ст.	80	-		2		76
Тема 6. Фінансова система козацької доби						
Тема 7. Проблеми функціонування української фінансової системи в складі російської імперії						
Тема 8. Фінансова система Української держави 1917-1920 років						
Тема 9. Фінансові відносини Української РСР				2		
Тема 10. Фінанси незалежної України						
Разом	120	2		6	-	112

2) Теми та короткий зміст лекційних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	ТЕМА 1. ЗАРОДЖЕННЯ ФІНАНСІВ ТА ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ	Монетні системи Стародавньої Греції. Статер. Драхма. Виникнення банків у Стародавній Греції. Трапезити. Кредитна діяльність храмів і держави. Морська позика. Податки в Стародавній Греції. Зародження страхування у стародавньому світі. Основні монетні номінали Стародавнього Риму. Розвиток кредиту в ранньому Римі. Аргентарії та нуммулярії. Торгово-кредитні товариства. Страхування в античності. Податкова система Стародавнього Риму.	2
2	ТЕМА 1. ЗАРОДЖЕННЯ ФІНАНСІВ ТА ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ	Основні закономірності монетного обігу Північного Причорномор'я. Ольвія. Херсонес. Боспорське царство. Кредит в античних державах Північного Причорномор'я.	
3	ТЕМА 2. ЕВОЛЮЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ СЕРЕДНЬОВІЧНО Ї ЄВРОПИ	Становлення грошового господарства в середньовічній Європі. Монета епохи мандрівки народів. Грошове господарство періоду розвинутого Середньовіччя. Грошова реформа Карла Великого. Період великих грошових реформ у Європі, епоха гроша та флорина. Період талера (XV – початок XVI ст.).	
4	ТЕМА 2. ЕВОЛЮЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ СЕРЕДНЬОВІЧНО Ї ЄВРОПИ	Лихварство й католицька церква. Поземельний кредит. Продаж рент і державний кредит. Комерційний кредит. Коменда і торгова компанія. Виникнення банківських установ. Страхування у середньовічній Європі. Становлення податків в середньовічній Європі.	
5	ТЕМА 3. ФІНАНСОВА СИСТЕМА КИЇВСЬКОЇ РУСІ	Вплив іноземних грошових систем на формування грошового обігу в Давньоруській державі. Перші давньоруські монети. Виникнення та еволюція гривні. «Безмонетний період».	

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
6	ТЕМА 3. ФІНАНСОВА СИСТЕМА КИЇВСЬКОЇ РУСІ	Зародження кредитно-банківських відносин у Київській Русі. «Руська правда». Податкова система Київської Русі. «Реформи» княгині Ольги.	
7	ТЕМА 4. ЕТАПИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ	Меркантилізм. Школа фізіократів. В.Петті — предтеча англійської класичної політекономії. Класична школа англійської політекономії. Ідеї А. Сміта і Д. Рікардо. Історична школа, її основні групи. Нові поняття ідеї маржиналізму.	
8	ТЕМА 4. ЕТАПИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ	Кейнсіанська наукова школа. Етап неокласичного синтезу. Ідеї монетаризму в їх еволюційному розвитку. Нова класична макроекономіка. Нова концепція економічного зростання.	
Всього			2

3) Теми та короткий зміст семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
1	ТЕМА 1. ЗАРОДЖЕННЯ ФІНАНСІВ ТА ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ	Монетні системи Стародавньої Греції. Статер. Драхма. Виникнення банків у Стародавній Греції. Трапезити. Кредитна діяльність храмів і держави. Морська позика. Податки в Стародавній Греції. Зародження страхування у стародавньому світі. Основні монетні номінали Стародавнього Риму. Розвиток кредиту в ранньому Римі. Аргентарії та нуммулярії. Торгово-кредитні товариства. Страхування в античності. Податкова система Стародавнього Риму. Основні закономірності монетного обігу Північного Причорномор'я. Ольвія. Херсонес. Боспорське царство. Кредит в античних державах Північного Причорномор'я.	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
2	ТЕМА 2. ЕВОЛЮЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ЄВРОПИ	Становлення грошового господарства в середньовічній Європі. Монета епохи мандрівки народів. Грошове господарство періоду розвинутого Середньовіччя. Грошова реформа Карла Великого. Період великих грошових реформ у Європі, епоха гроша та флорина. Період талера (XV – початок XVI ст.). Лихварство й католицька церква. Поземельний кредит. Продаж рент і державний кредит. Комерційний кредит. Коенда і торгова компанія. Виникнення банківських установ. Страхування у середньовічній Європі. Становлення податків в середньовічній Європі.	
3	ТЕМА 3. ФІНАНСОВА СИСТЕМА КИЇВСЬКОЇ РУСІ	Вплив іноземних грошових систем на формування грошового обігу в Давньоруській державі. Перші давньоруські монети. Виникнення та еволюція гривні. «Безмонетний період». Зародження кредитно-банківських відносин у Київській Русі. «Руська правда». Податкова система Київської Русі. «Реформи» княгині Ольги.	
4	ТЕМА 4. ЕТАПИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ	Меркантилізм. Школа фізіократів. В.Петті — предтеча англійської класичної політекономії. Класична школа англійської політекономії. Ідеї А. Сміта і Д. Рікардо. Історична школа, її основні групи. Нові поняття ідеї маржиналізму. Кейнсіанська наукова школа. Етап неокласичного синтезу. Ідеї монетаризму в їх еволюційному розвитку. Нова класична макроекономіка. Нова концепція економічного зростання.	
5	ТЕМА 5. ФІНАНСИ УКРАЇНИ XIV-XVII СТ.	Основні риси грошового обігу в Україні в XIV – першій половині XVII ст. Празький гріш. Литовські денарії. Грошова реформа 1526-1528рр. Львівський монетний двір. Розвиток	2

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		кредитних операцій на території Речі Посполитої. Магдебурзьке право. Податки Польсько-Литовської держави.	
6	ТЕМА 6. ФІНАНСОВА СИСТЕМА КОЗАЦЬКОЇ ДОБИ	Грошовий обіг в українському козацтві. Рубль. Грошова реформа Петра I. Банківські інституції в Західній Україні. Формування української фіскальної системи в добу Гетьманщини (друга половина XVII – початок XVIII ст.)	
7	ТЕМА 7. ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ	Елементи грошового господарства на території українських земель у складі Російської імперії. Асигнації. Державні кредитні білети. Державний банк Росії. Грошова реформа 1895—1897 рр. Становлення банківської системи Російської імперії. Комерційні акціонерні банки. Іпотечні банки. Міські громадські банки. Товариства взаємного кредиту й кредитні кооперативи. Податкова система на українських землях у складі Російської імперії. Подушний податок. Зародження страхування в Російській імперії.	
8	ТЕМА 8. ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ 1917-1920 РОКІВ	Український державний банк. Карбованець. Гривня. Грошове господарство доби Гетьманату, Директорії. Банківська система в часи національно-демократичної революції. Елементи фінансового господарства на українських землях.	2
9	ТЕМА 9. ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР	Грошовий обіг на розділених українських землях. Червінець. Казначейські білети. Грошовий обіг на українських теренах під час Другої світової війни. Грошовий обіг в СРСР після Другої світової війни. Грошові реформи 1947 та 1962р. Банківська система України в складі СРСР. Кредитно-банківську систему України в роки НЕПу. Кредитна реформа 1930-1932рр. Податкова	

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин*
		система СРСР. Податок з обігу. Особливості страхування в СРСР.	
10	ТЕМА 10. ФІНАНСИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ	Становлення грошової системи в Україні після 1991 р. Купоно-карбованці багаторазового користування. "Український карбованець". Грошова реформа 1996р. Гривня. Особливості побудови банківської системи в Україні. Становлення НБУ. Етапи еволюції банківської системи незалежної України. Банки «нової хвилі». Формування податкової системи нової держави. Державна податкова адміністрація України. Становлення страхової справи України.	
Всього			6

4) Теми та короткий зміст практичних занять

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1			
Всього			

5) Теми, що виносяться на самостійне опрацювання, їх короткий зміст

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
1	ТЕМА 1. ЗАРОДЖЕННЯ ФІНАНСІВ ТА ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ	Основні закономірності монетного обігу та кредит в античних державах Північного Причорномор'я.	36
2	ТЕМА 2. ЕВОЛЮЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ДУМКИ СЕРЕДНЬОВІЧНОЇ ЄВРОПИ	Страхування у середньовічній Європі та становлення податків в середньовічній Європі.	
3	ТЕМА	Податкова система Київської Русі	

№ з/п	Назва теми	Короткий зміст питань теми, що виносяться на вивчення	Кількість годин
	3.ФІНАНСОВА СИСТЕМА КИЇВСЬКОЇ РУСИ	та «реформи» княгині Ольги.	
4	ТЕМА 4. ЕТАПИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОЇ НАУКИ	Нова класична макроекономіка та нова концепція економічного зростання.	
5	ТЕМА 5. ФІНАНСИ УКРАЇНИ XIV-XVII СТ.	Магдебурзьке право та податки Польсько-Литовської держави.	
6	ТЕМА 6. ФІНАНСОВА СИСТЕМА КОЗАЦЬКОЇ ДОБИ	Формування української фіскальної системи в добу Гетьманщини (друга половина XVII – початок XVIII ст.)	
7	ТЕМА 7. ПРОБЛЕМИ ФУНКЦІОНУВАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ ФІНАНСОВОЇ СИСТЕМИ В СКЛАДІ РОСІЙСЬКОЇ ІМПЕРІЇ	Зародження страхування в Російській імперії.	76
8	ТЕМА 8. ФІНАНСОВА СИСТЕМА УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВИ 1917-1920 РОКІВ	Елементи фінансового господарства на українських землях 1917-1920 рр.	
9	ТЕМА 9. ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ УКРАЇНСЬКОЇ РСР	Особливості страхування в СРСР.	
10	ТЕМА 10. ФІНАНСИ НЕЗАЛЕЖНОЇ УКРАЇНИ	Державна податкова адміністрація України та становлення страхової справи України.	
Всього			112

4. Форми та методи викладання, навчання і оцінювання

4.1. Форми та методи викладання, навчання: Група словесних методів: лекція, пояснення, дискусія; група наочних методів: презентація, ілюстрація, демонстрація; робота в групах; інтелектуальні ігри та вікторини..

Викладання проводиться у вигляді лекцій, семінарів, роботи в малих групах, проведення індивідуальних занять, ділових ігор, консультацій з викладачами, самонавчання в системі Moodle.

4.2. Форми та методи поточного контролю: усне та письмове опитування; модульне письмове тестування; захист рефератів.

4.3. Форми та методи підсумкового контролю: залік

5. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання можуть бути:

- залік;
- стандартизовані тести;
- реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- розрахункові роботи.

6. Розподіл балів, які отримують студенти

6.1. Шкала оцінювання з навчальної дисципліни у балах за всі види навчальної діяльності (шкала Інституту), яка переводиться в оцінку за шкалою ECTS та у чотирибальну національну (державну) шкалу:

Сума балів за шкалою Інституту	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Іспит	Залік
90-100	A (відмінно)	Відмінно	Зараховано
82-89	B (дуже добре)	Добре	
75-81	C (добре)	Задовільно	
65-74	D (задовільно)		
60-64	E (достатньо)	Незадовільно	Не зараховано
35-59	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)		
1-34	F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)		

6.2. Розподіл вагових коефіцієнтів за змістовими модулями оцінювання складових поточного та підсумкового контролю результатів навчальної діяльності студентів з вивчення нормативних і вибіркового дисциплін:

6.2.1. Розподіл вагових коефіцієнтів для заліку (для денної форми навчання):
Залік:

Змістовий модуль №1				Змістовий модуль № 2 Рейтингова (підсумкова) оцінка за змістовий модуль 2, враховуючи поточне опитування)				Рейтингова (підсумкова) оцінка з навчальної дисципліни (100 балів)	
40 %				60 %				100	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	...	T10	

6.2.2. Розподіл вагових коефіцієнтів для іспиту (для заочної форми навчання):

Залік:

Змістовий модуль									Рейтингова (підсумкова) оцінка з навчальної дисципліни (100 балів)
МКР та підсумкова оцінка за змістовий модуль, враховуючи оцінку за захист навчального матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення									
100 %									100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	...	T10	

T1, T2 ... T10 – теми змістових модулів.

7. Критерії оцінювання складових поточного контролю

навчальної діяльності студента

7.1. Компетенції (знання, уміння та навички), продемонстровані на навчальних заняттях (враховуючи знання з тем, що виносяться на самостійне опрацювання) оцінюються за 100-бальною системою.

Оцінка в балах (за 100- бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
98-100	Студент має системні, дієві знання, виявляє неординарні творчі здібності у навчальній діяльності; використовує широкий арсенал засобів для обґрунтування та доведення своєї думки; розв'язує складні проблемні завдання; схильний до системно-наукового аналізу та прогнозу явищ; уміє ставити і розв'язувати проблеми, самостійно здобувати і використовувати інформацію; займається науково-дослідною роботою; логічно та творчо викладає матеріал в усній та письмовій формі; розвиває свої здібності й нахили; використовує різноманітні джерела інформації; моделює ситуації в нестандартних умовах.
94-97	Студент володіє узагальненими знаннями з навчальної дисципліни, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях; вміє знаходити джерела інформації та аналізувати їх, ставити і розв'язувати проблеми, застосовувати вивчений матеріал для власних аргументованих суджень у практичній діяльності (диспути, круглі столи тощо); спроможний за допомогою викладача підготувати виступ на студентську наукову конференцію; самостійно вивчити матеріал; визначити програму своєї пізнавальної діяльності; оцінювати різноманітні явища, процеси; займає

Оцінка в балах (за 100- бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
	активну життєву позицію.
90-93	Студент володіє глибокими і міцними знаннями та використовує їх у нестандартних ситуаціях; може визначати тенденції та суперечності різних процесів; робить аргументовані висновки; практично оцінює сучасні тенденції, факти, явища, процеси; самостійно визначає мету власної діяльності; розв'язує творчі завдання; може сприймати іншу позицію як альтернативну; знає суміжні дисципліни; використовує знання, аналізуючи різні явища, процеси.
86-89	Студент вільно володіє вивченим матеріалом, застосовує знання у дещо змінених ситуаціях, вміє аналізувати і систематизувати інформацію, робить аналітичні висновки, використовує загальновідомі докази у власній аргументації; чітко тлумачить поняття, категорії, нормативні документи; формулює закони; може самостійно опрацювати матеріал, виконує прості творчі завдання; має сформовані типові навички.
81-85	Знання студента досить повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях; вміє аналізувати, робити висновки; відповідь повна, логічна, обґрунтована, однак з окремими неточностями; вміє самостійно працювати, може підготувати реферат і обґрунтувати його положення.
75-80	Студент правильно і логічно відтворює навчальний матеріал, оперує базовими теоріями і фактами, встановлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє наводити приклади на підтвердження певних думок, застосовувати теоретичні знання у стандартних ситуаціях; за допомогою викладача може скласти план реферату, виконати його і правильно оформити; самостійно користуватися додатковими джерелами; правильно використовувати термінологію; скласти таблиці, схеми.
70-74	Студент розуміє основні положення навчального матеріалу, може поверхнево аналізувати події, ситуації, робить певні висновки; відповідь може бути правильною, проте недостатньо осмисленою; самостійно відтворює більшу частину матеріалу; вміє застосовувати знання під час розв'язування розрахункових завдань за алгоритмом, користуватися додатковими джерелами.
65-69	Студент розуміє сутність навчальної дисципліни, може дати визначення понять, категорій (однак з окремими помилками); вміє працювати з підручником, самостійно опрацювати частину навчального матеріалу; робить прості розрахунки за алгоритмом, але окремі висновки не логічні, не послідовні.
60-64	Студент володіє початковими знаннями, здатний провести за зразком розрахунки; орієнтується у поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі.
50-59	Студент намагається аналізувати на основі елементарних знань і навичок; виявляє окремі властивості; робить спроби виконання вправ, дій репродуктивного характеру; за допомогою викладача робить прості розрахунки за готовим алгоритмом.
35-49	Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності, робить

Оцінка в балах (за 100-бальною шкалою) за всі види навчальної діяльності	Критерії оцінювання
	спробу знайти способи дій, розповісти суть заданого, проте відповідає лише за допомогою викладача на рівні „так” чи „ні”; може самостійно знайти в підручнику відповідь.
1-34	Студент володіє навчальним матеріалом на рівні засвоєння окремих термінів, фактів без зв'язку між ними: відповідає на запитання, які потребують відповіді „так” чи „ні”.

7.2. Оцінювання індивідуального навчально-дослідного завдання здійснюється за 100-бальною системою.

7.3. Оцінювання модульних контрольних робіт здійснюється за 100-бальною системою.

7.4. Оцінювання захист навчального матеріалу, що виноситься на самостійне вивчення для студентів заочної форми навчання здійснюється за 100-бальною системою.

7.5. Оцінювання іспиту здійснюється за 100-бальною системою.

8. Інструменти, обладнання, програмне, методичне забезпечення навчальної дисципліни

Робоча програма (розглянута та схвалена на засіданнях кафедри). Плани занять, конспекти лекцій. Перелік основної та додаткової літератури. Навчально-наочні посібники, технічні засоби навчання тощо. Комплекс контрольних робіт (ККР) для визначення залишкових знань, з дисципліни, завдань для обов'язкових контрольних робіт. Електронний підручник. Методичні розробки для проведення окремих занять.

9. Рекомендовані джерела інформації

9.1. Основна література

1. Мошенський С. Більше ніж гроші. Фінансова історія людства. Київ: Саміт-книга, 2020. 504 с.

2. **Ставерська Т. О., Іванюта О. М.** Історія фінансів: навч. посіб. Харків :

Видавець Іванченко І. С., 2013. 83 с.

3. Фергюсон Н. Еволюція грошей. Фінансова історія світу. пер. з англ Катерина Діса. 2-е вид. К.: Наш формат, 2019. 384с.

4. Фінанси. Підручник: 2-ге вид., доп. та перероб./І.О. Лютий, С.Я. Боринець, З.С. Варналій, та ін.; за ред. д.е.н., проф. І.О. Лютого, Київ: 2023. 716с.

5. Небрат В.В. Еволюція теорії державних фінансів в Україні : [монографія]. В.В. Небрат ; НАН України, Ін-т екон. та прогнозів. К., 2013. 584 с.

6. Колесников О. В., Бойко Д. І., Коковіхіна О. О. Історія грошей та фінансів. 2-ге видання виправлене та доповнене: Навч. пос. К.: Центр учбової літератури, 2008. 140 с.

9.2. Додаткова література

1. Пиріг Р. Я. Діяльність урядів гетьманату Павла Скоропадського: персональний вимір / НАН України. Інститут історії України. Київ : Інститут історії України, 2016. 518 с.

2. Пінак Є., Чмир М. Військо Української революції 1917-1921 років / Під заг. ред. К. Галушка. Харків : Клуб Сімейного Дозвілля, 2017. 432 с.

3. Смолій В. А. Інститут влади в політичній системі України (середина – друга половина XVII ст.) / НАН України. Інститут історії України. Київ : Наукова думка, 2014. 244 с.

4. Смолій В., Степанков В. Український політичний проект XVII ст.: становлення національного інституту влади / НАН України. Інститут історії України. Київ : Інститут історії України, 2014. 194 с.

5. Суспільство і влада в радянській Україні років непу (1921–1928). Колективна монографія. Том 2 / Відп. ред. С. Кульчицький. НАН України. Інститут історії України. Київ : 2015. 599 с.

6. Таїрова-Яковлева Т. Повсякдення, дозвілля і традиції козацької еліти Гетьманщини / Пер. з рос. Т. Кристаловської. НАН України. Інститут історії України. Київ : ТОВ «Видавництво «КЛІО»», 2017. 184 с.

7. Тимченко Р. В. Відносини Української Народної Республіки й Західноукраїнської Народної Республіки (листопад 1918 – квітень 1920 рр.) / Відп. ред. Пиріг Р. Я. НАН України. Інститут історії України. Київ : Інститут історії України, 2013. 347 с.

8. Україна і Литва в XIV–XVI століттях. Політико-правові та соціально-економічні аспекти / Відп. ред. Смолій В. А. Луцьк : ПрАТ «Волинська обласна друкарня», 2011. 256 с.

9. Україна радянська. Ілюзії та катастрофи «комуністичного раю» / Заг. ред. Г. Єфіменка; Харків : 2017. 352 с.

10. Українська Держава – жорсткі уроки. Павло Скоропадський. Погляд через 100 років / Під заг. ред. К. Галушка; Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2018. 336 с.

11. Українська держава (Гетьманат) / Авт. кол.: Сосса Р. І. (керівник), Грицеляк В. П., Кучерук О. С., Лоза Ю. І., Осташко Т. С., Пиріг Р. Я., Скальський В. В. Київ : ТОВ «Українська картографічна група», 2018. 234 с.

12. Українська держава другої половини XVII–XVIII ст.: політика, суспільство, культура / Ред. кол.: В. Смолій (відп. ред.), О. Бачинська. НАН України. Інститут історії України. Київ : Інститут історії України, 2014. 671 с.

13. Чухліб Т.В. Гетьмани України-Русі. Донецьк: ТОВ «ВКФ «БАО», 2012. 304 с.

14. Шкільник М. Україна у боротьбі за державність в 1917–1921 рр. Спомини і роздуми / Упоряд. В. Верстюк. Київ : ТОВ «Видавництво «Кліо»», 2016. 512 с.

15. Якубова Л., Примаченко Я. В обіймах страху і смерті. Більшовицький терор в Україні. Харків : Клуб сімейного дозвілля, 2016. 544 с.

9.3. Інформаційні ресурси

1. Сайт Національної академії наук України. URL: <http://www.nas.gov.ua>.
2. Сайт Інституту історії України НАН України. Видання інституту, наукова періодика, зокрема, архів Українського історичного журналу. URL: <http://www.history.org.ua/>.
3. Сайт Інституту української археографії та джерелознавства ім. М.С. Грушевського. URL: <http://archeos.org.ua/>.
4. Сайт Інституту археології. URL: <http://www.iananu.kiev.ua/>.
5. Сайт Інституту українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України. URL: <http://www.inst-ukr.lviv.ua/uk/about/>.
6. Сайт Українського інституту національної пам'яті. URL: <http://www.memory.gov.ua>.